

en lloc d'això es posà «*El Secresto*».

Aquesta era una localitat ben populosa, 350 cases; i a continuació, separada només per «*Navajas del Comte de Villalonga*», ve la localitat més petita: «*La Vilanova: Secresto*». Es tractava de castells posats «en *sequestre*», com escrivi Muntaner (*DECat* VII, 747A 48), una mena de confiscació règia, en poder del rei o de l'Estat; cosa que devia ser freqüent en terres de moriscos, on l'Estat, o el rei, no es podien fiar gaire dels senyors (més accessibles a tractes fraudulents amb els paguesos de l'altra confessió).

Així ens expliquem millor la mutilació o deturpació del nom: puix que l'àrab repugna a les estructures consonàntiques complicades: reducció *str* a *-st* (o a *-s*); anaptixi *-kré-* > *-karé-*; i *-ez* canviada en *-az*; resultat, doncs, intermitent, alternat amb anticipació de la *r* (que també hi és en el cat. *segrestar, -grest*). Però degué haver-hi també un canvi més fort, en un nom arabitzat des de més antic: el de *st* en *ç*, que estudiarem Amado Alonso (*PMLA*, 1947) i jo —moss. *ca-nač(o)* CANASTU (*DECH* II, 24b53, 25b, i art. *zambo*, *Top. Hesp.* I, 52, 371-2 etc.)— amb casos, com *Monachil* de MONASTERIUM, i *saugaçro/sargazo* (*DCEC/DECH*, s. v. *jaguarzo*).

D'aquí *Benissacaretx*, partida del te. del Real de Gandia, allà on avui hi ha la Caseta de Pipa (xxxii, 197.16); i avui més aviat en diuen pda. de l'*Om*, però de viva veu sento *benisakarét*; i a d'altres, alterat per metàtesi: *benikasarét*; i m'ho ensenyaren escrit *Benisacareig* en velles escriptures (197.1). Aquí, doncs, serien: *beni-* + 'els (moriscos) del *Sakrét*' < del *secrest*, amb el canvi en *-ç*, que estudiarem llavors, justificant-lo amb aquells i altres exemples.

A la comarca de Gandia, hi hagué d'altra banda, un parònim d'origen diferent, que indicarem, però, ací, per evitar confusions, fàcils essent a la mateixa comarca: *Beniaçareg* (amb *ç* o amb *-z*), alq. del terme ant. de Gandia: en el *Rept.* en dues donacions: una d'elles, de 1248 (*Bof.*, pp. 468 i 471). Aquest és àrab pur: *bāni aš-šabrīg* 'els de la bassa o estanyol', o sigui l'ètimon del nostre *šafareig*.

Descartem altres supòsits etim.; és clar que no hi pot haver connexió amb el nom bíblic *Zacarias* (ridícul acudit de mestre d'escola). Tampoc amb *sacrista, -an*, més concebible, però sense fonament filològic, i amb greu entrebanc fonètic.

SADA i SADELLA

La *Sada*, nom de sengles partides de terres de conreu, en bastants pobles del Conflent. En el te. d'Orellà, immediatament damunt del poble (xxiii, 184); a Jújols (xxiii, 166); en el de Soanyes, al Sud de Marians (xxiii, 162); en el de Serdinyà, immediata al llogaret dels Horts (xxiii, 171); en el de Talau, prop del de Cabriels (xxiv, 14). *Les Sades*, nom d'un camp no gaire lluny d'Aiguatèbia (xxiv, 4).

També el diminutiu corresponent, *Sadella, -es*: l'àrea d'aquest s'estén un poc més cap al capdamunt

de la comarca, i a l'Alt Vallespir. La *Sadella* (la *sədə-lə*) nom d'un mas, te. La Menera, a l'alta vall que baixa del Coll de Malrem, ja prop del Coral (xxiv, 56.59).

I el pl. *Sadelles*, a diversos pobles. Recordo, concretament *Pla de sädēlas*, te. Planès (xxiii, 132), i un altre a Fontpedrosa, prop del Coll d'Anguila. A algun d'aquests es deu referir «in *Sedeles*» d'un doc. de 961, llegit per Alart (*InvLC*).

ETIM. Ben conforme amb la naturalesa dels llocs: ll. SADA, neutre pl. 'sembrats', part. pass. clàssic del ll. *serēre* (*seui, satum*) 'sembrar'. Quant a *Sadella* bé hem de creure que és un dim. del mateix mot, a desgrat de la vocal *Se-* de l'hapax de 961: la neutralització de *a/e* pretòniques és un fet de començament molt antic a la Cat. Nord, majorment en les condicions en què s'hauria produït, a la inversa, la diferenciació *e-é* > *a-é*.

Sadabí, Sadaví, V. Sedaví Sadaó, V. Sedó Saddagotàs, V. vol. I, 245 Sadella, V. Sada Sadernes, V. Saderra

SADERRA

Nom de lloc del Centre-Nord del Principat (potser aplicat abans a una extensió més considerable) i sens dubte repetit, en variants, a d'altres terres nostres; que estudiarem en article conjunt amb *SADERNES, SERRADUI, SOTERNES, SUSTERRI, SOLTERRA* i altres formes semblants; d'arrels ibèriques.

A) Avui *SADERRA* queda com nom d'una vall i veïnats de la part alta d'Osona: s'estén als dos costats del Ter, sobretot l'esquerre, a part del mun. d'Orís, però més en el de St. Vicenç de Torelló: cases escampades, i les valls boscoses que es travessen pujant de Sant Vicenç cap al santuari de Bellmunt, pel collet dit de «les Vallis de *sädēra*» (1926, exc. 65); id. oït a Vic (Casac. 1920).

MENCIONS ANT. Des del principi se'n troba una forma que distingirem com nom *A* (*a*): sense diftong a la inicial, que és la que acabà per predominar. 949: «domum Sti. Marcelli --- in villa *Seder*, de terra --- qui nobis avenit de comparacione, et est in comit. Ausona, in apend. de castro *Torelione*, in villa *Seder*» (*Dipl. Cat. Vic*, 218, § 259); 996: «kastro *Torilione*, in valle *Sedero* --- Mer.: puço ultra flumine *Texer*, Occid.: in ipso grado de *Sedero*; Circ.: --- *Boscastello*» (ib., 505, § 595); *S. XII*, en les llistes de parròquies p. p. Pladevall, va només com «parr. de Sto. Marcello» (p. 72); *Princ. S. XIII: Saderra* (Ripoll Vilamajor, *Monogr.* IV, 4); 1241: *Saderra*, junt amb *La Mambla* i *Orís* (CCandi, *Mi. Hi. Ca.* II, 453); 1327: *Saderra*, doc. publ. per CCandi ibid. (i Reig Vilardell, *Monogr. de Cat.* II, 238); 1330 i 1332 (Junyent, *Misc. Griera* I, 373, 381); 1359: *Saderre* (*CoDoACA* XII, 82).

Però des de molt antic apareix també, repetidament, en una variant, que distingirem com *A* (*β*) on